

NUMMER 10, København, April 2009

En global hjælpepakke fra G20

Notat om den finansielle krise fra Folkekirkens Nødhjælp

Folkekirkens Nødhjælp analyserer i dette notat konsekvenserne af finanskrisen for verdens fattigste og har følgende hovedbudskaber:

- Den finansielle krise er også en udviklingskrise, som med lynets hast underminerer mange års økonomisk vækst og fremgang i de fattigste lande.
- G20 mødet i London må støtte FN's forslag om en global hjælpepakke til verdens fattigste samt vedtage klare tidsfrister for levering af den manglende udviklingsbistand.
- Den danske udviklingsbistand påvirkes også af finanskrisen, som derfor vil være omkring 400 millioner kroner mindre alene i 2009.

En finansiell tsunami

Konsekvenserne af den globale finanskriser er langt mere omfattende og vidtrækkende end først antaget og må efterhånden sammenlignes med en finansiell tsunami, som raser henover lande og kontinenter og fjerner virksomheder, jobs, indtægter og levebrød for millioner af mennesker. For verdens fattigste er den finansielle krise samtidig en udviklingskrise, som med lynets hast underminerer mange års økonomisk vækst og fremgang og dermed er en tikkende bombe under de internationale målsætninger om global fattigdomsbekæmpelse. Behovet for hjælp er akut og kræver resolut handling.

FNs generalsekretær Ban Ki-moons sendte i slutningen af marts et brev til G20 landenes stats- og regeringschefer, hvori han opfordrer dem til sammensætte en global hjælpepakke til en værdi af minimum 1000 milliarder dollars over to

år, for at hjælpe verdens fattigste lande igennem finanskrisen. Han fastslog samtidig, at der er et akut behov for 250 milliarder dollars i udviklingsbistand og anden udviklingsfinansiering, hvis vi skal beskytte de mest sårbare lande og befolkningsgrupper. En hjælpepakke på 1000 milliarder dollars er et hidtil uset højt beløb i internationale forhandlinger og svarer til omkring ti år international udviklingsbistand.

Historiske beslutninger

På G20 mødet i London den 2. april 2009 vil verdens rigeste lande forsøge, at finde fælles løsninger på globale udfordringer om f.eks. arbejdsløshed, tvangsauktioner, konkurser, bankkrak og faldende aktiekurser. De fattigste lande sidder med ved forhandlingsbordet og vil naturligvis forsøge at skabe opbakning til fattigdomsafhjælpende initiativer, som f.eks. Ban Ki-moon's globale hjælpepakke eller Verdensbankens forslag om en sårbarhedsfond, som skal finansieres via 0,7 procent af de rige landes hjælpepakker. Mødet i London sammenlignes derfor også med den historiske Bretton Woods konference i 1944, som skabte dannelsen af den Internationale Valutafond (IMF) og hvad der senere blev til Verdensbanken. Men selvom G20 landene repræsenterer 90 procent af den globale BNP, 80 procent af den globale handel og 2/3 af jordens befolkning, er der forsat mange som tvivler på den realpolitiske vilje i den gamle G8 landekreds. FN's generalsekretær advarer da også om faren for øget global ustabilitet og konflikter, hvis ikke G20 mødet i London fører til konkrete beslutninger.

Væksten skrumper ind

Finanskrisen påvirker først og fremmest den globale handel og dermed væksten. Den internationale valutafond (IMF) måtte i januar 2009 yderligere nedskrive forventningerne til den globale vækst, som forudses at blive en halv procent i 2009 - det laveste niveau siden 2. verdenskrig. For udviklingslandene er det særligt den faldende efterspørgsel, faldet i de globale råvarepriser og de strammere finansielle betingelser, som mindsker væksten fra 6 ¼ procent i 2008 til 3 ¼ procent in 2009.

Færre investeringer

Ifølge UNCTAD er de direkte udenlandske investeringer faldet med mere end 20 procent i 2008 og forventes at falde yderligere i 2009. Verdens fattigste lande er foreløbig mindre hårdt ramt end verdens rigeste lande, men fremtidsudsigterne er dystre og Institut for International Finansiering (IIF) forudser et fald på 80 procent i investeringerne til 'emerging market' landene i 2009 sammenlignet med 2007. Investeringernes andel af udviklingslandenes vækst forudses at falde til 3.4 procent i 2009, mod 13 procent to år tidligere. Lande som Sydafrika, Nigeria, Ghana, Tanzania og Uganda har allerede måtte udskyde eller opgive planlagte infrastrukturprojekter pga. manglende eller stærkt forhøjede lånemuligheder på de kommercielle finansmarkeder. Den internationale låne- og kreditmarked er også blevet voldsomt indskrænket, samtidig med at låneudgifterne er kraftigt stigende. Virksomheder i fattige lande rammes særlig hårdt, idet de fremover afkræves større sikkerhed for deres kreditværdighed og derfor bliver mere afhængige af det internationale kommercielle lånemarked.

Verdenshandlen falder

Efter 25 års konstant vækst, vil verdenshandlen ifølge WTO falde med hele 9 procent i 2009 - det største fald i mere end 80 år. Den globale industriproduktion er allerede faldet med 20 procent i det sidste kvartal af 2008 og Indien oplevede sit første eksportfald nogensinde på hele 15 procent. Ifølge de afrikanske finansministre beløber faldet i eksportindtægter sig til 251 milliarder

dollars i 2009 og 277 milliarder dollars i 2010 for det afrikanske kontinent. Særligt de olieeksporterende lande er hårdt ramt, men alle lande vil opleve et fald i de statslige indtægter og dermed færre midler til offentlige investeringer i f.eks. sundhed eller uddannelse. I Angola forventer man f.eks., at de statslige indtægter vil være 24 procent lavere i år sammenlignet med 2008.

Sydafrika er særligt hårdt ramt af den finansielle krise. Den Sydafrikanske Rand er faldet med 23 procent ift. den amerikanske dollar siden maj 2008. Minesektoren oplever et stort fald i eksporten og dermed kraftigt voksende arbejdsløshed. Det sydafrikanske mineselskab PGM måtte for nylig annoncere 10.000 afskedigelser og har sat ellers planlagte investeringer i bero. Britiske ActionAid vurderer Sydafrika til samlet set, at miste omkring en femtedel af landets bruttonationalprodukt på grund af finanskrisen. Udviklingen i Sydafrika har konsekvenser for nabolandene, idet mange arbejder som migrantarbejdere, særligt i mineindustrien. Derfor har stigende arbejdsløshed eller faldende valutakurser i et enkelt land ofte alvorlige konsekvenser for millioner af mennesker i hele regionen.

Nyprotektionismen blomstrer

Overalt i verden indføres nye toldmurer og beskyttelsesmekanismer for at beskytte nationale industrier og arbejdspladser mod den globale konkurrence. Mere end 30 lande har i det sidste år indført nye toldmure, heriblandt de fleste G20 lande, som ellers har skrevet under på ikke at introducere nye barrierer for handel og investeringer. I januar 2009 reintroducerede EU Kommissionen f.eks. eksportstøtten på ost, smør og mælkepulver for at bistå de kriseramte mejerier og mælkeproducenter. Dermed truer finanskrisen med at udhule vigtige delresultater fra forhandlinger i Verdenshandelsorganisationen (WTO), som pga. fraværet af et samlet forhandlingsgennembrud, endnu ikke er officielt vedtaget. Den såkaldte Doha udviklingsrunde, som blev iværksat for at imødekomme nogle af verdens fattigste lande, er i praksis død og begravet, selvom finanskrisen og sidste års fødevarerkrise

kun understreger behovet for at ændre den enorme ubalance i handlen med landbrugsvarer, som har eksisteret i årtier.

Udviklingsbistanden falder igen

Efter to år med faldende eller stagnerende udviklingsbistand endte den globale bistand sidste år på sit højeste niveau nogensinde. Samtidig steg bistanden til Afrika og til de mindst udviklede lande markant. Men finanskrisen forventes desværre at få store konsekvenser. Irland, Italien og en række østeuropæiske lande har allerede meddelt, at de forventer nedskæringer i udviklingsbistanden i 2009. Samtidig viser erfaringerne fra tidligere kriser, at vi kommer til at opleve dramatiske fald i udviklingsbistanden. Under den økonomiske recession i 1990'erne, faldt udviklingsbistanden med næsten 25 procent og det tog ml. 6-9 år før udviklingsbistanden igen nåede samme niveau. OECD er derfor meget skarpe og pessimistiske i deres seneste status over de rige landes udviklingsbistand, som blev offentliggjort i slutningen af marts.

Også den danske udviklingsbistand bliver hårdt ramt af finanskrisen. Finansministeriet forventer pt. en negativ BNP vækst på 0,2 procent i 2009 og den danske udviklingsbistand vil derfor falde i kroner og ører til trods for, at regeringen i år vil øge bistandsniveauet til 0,82 procent af BNI. Sammenligner man den negative økonomiske vækst med perioden 2005-07, hvor BNP væksten gennemsnitligt var på ca. 2,4 procent, betyder finanskrisen et reelt fald i udviklingsbistanden på omkring 400 millioner kroner alene i 2009. Faldet vil sandsynligvis forsatte i 2010 og samme udregning kan naturligvis foretages på de øvrige landes udviklingsbistand, hvilket ikke overraskende giver et meget nedslående resultat.

Ingen hjælp fra familien

Finanskrisen er den første krise nogensinde, hvor familiemedlemmer bosat i udlandet ikke har mulighed for at hjælpe ved at sende flere penge hjem. Finanskrisen har nemlig været særligt hård mod sektorer med en stor andel af immigrantarbejdere, f.eks. bygnings- og serviceindustrien. Derfor vil faldet i de

private pengeoverførsler – også kaldet remitter - være markant. De foreløbige vurderinger fra Verdensbanken viser et fald på ml. 5-8 procent, men i flere lande er vurderingerne væsentlig højere. Ifølge den kenyanske centralbank er remitterne i Kenya faldet fra 61 millioner dollars i oktober 2008 til 39 millioner dollars i januar 2009. Værdien af remitter udgjorde sidste år 305 milliarder dollars eller tre gange mere end den globale udviklingsbistand og i lande som f.eks. Honduras, El Salvador, Nicaragua og Guatemala udgør remitterne ml. 15-20 procent af landenes samlede BNP og er dermed en større indtægtskilde end de private investeringer eller eksporten af råvarer. Et fald vil derfor ikke alene kunne mærkes for de enkelte familier, men for hele samfundsøkonomien.

Turisterne bliver hjemme

Samtlige rejseselskaber melder om færre rejsende og særligt de lange og mere eksotiske ture skæres bort når krisen kradser. De foreløbige og efter sigende konservative forventninger viser et fald på 20 procent i 2009. Kenya kunne allerede melde om et fald i antallet af turister på 13 procent i fjerde kvartal 2008 sammenlignet med året før. Faldet i turismen kan derfor meget vel blive endnu større og vil have store konsekvenser for udviklingslandene, idet turismen udgør en væsentlig andel af landenes samlede BNP og er en af de vigtigste kilder til udenlandsk valuta.

Flere arbejdsløse og flere fattige

I Indien mistede ca. 500.000 mennesker deres job i de sidste tre måneder af 2008. I Cambodja er 30.000 blevet afskediget i beklædningsindustrien, svarende til 10 procent af arbejdsstyrken. ILO forudser at finanskrisen i værste fald vil øge antallet af arbejdsløse med 50 millioner mennesker. Samtidig vurderer Verdensbanken, at antallet af mennesker, som lever i absolut fattigdom foreløbig er vokset med 46 millioner alene på grund af finanskrisen og antallet forventes yderligere opjusteret i løbet af 2009. Den voksende arbejdsløshed og stigende fattigdom vil med al sandsynlighed medføre en markant og langvarig tilbagegang i millioner af menneskers

udviklingsmuligheder. Derfor har både regeringer og donorer i stigende grad fokus på udbredelsen af sociale sikkerhedsnet til udsatte familier, som har behov for akut assistance. Sikkerhedsnettene består f.eks. af penge, mad eller såsæd og mindsker dermed de fattiges sårbarhed. Men langt størstedelen af verdens befolkning mangler forsat adgang til sociale sikkerhedssystemer og er derfor prisgivet, når krisen rammer.

De samlede konsekvenser

Ifølge Verdensbankens seneste analyser betyder finanskrisen i værste fald et tab for verdens fattigste lande på hele 700 milliarder dollars, svarende til syv års international udviklingsbistand fra de rige lande. Konsekvenserne rammer dog forskelligt på tværs af landegrænser og kontinenter, men det er igen de fattigste og mest sårbare som rammes hårdest, idet de i forvejen befinder sig under eller i nærheden af fattigdomsgrænsen og derfor er ekstremt udsatte overfor selv de mindste udsving. Nogle lande i Afrika har kun valutareserver svarende til en uges import og er dermed fuldstændig afhængig af hjælp udefra for at kunne importere medicin og andre livsnødvendigheder til deres befolkning. Andre lande er ikke længere i stand til at udbetale lønninger til de offentlige ansatte. Behovet for international hjælp er derfor i mange lande særdeles akut.

En global hjælpepakke

I sammenligning med verdens rigeste lande, som efterhånden har introduceret hjælpepakker til en samlet værdi af mere end 2000 milliarder dollars, har hovedparten af verdens fattigste lande ingen eller kun få muligheder for, at begrænse skaderne eller sætte gang i økonomien ved hjælp af offentlige investeringer. Mange frygter derfor, at finanskrisen vil blive afslutningen på et årti med flotte vækstrater og en imponerende social udvikling i mange fattige lande. Tidligere kriser viser desværre, at de sociale konsekvenser af en økonomisk krise først genvindes mange år efter krisens afslutning. Vi risikerer derfor

at miste svært vundne resultater, hvis ikke der opnås enighed om resolut handling, som sikrer de fattige den nødvendige finansiering.

Det mener Folkekirkens Nødhjælp:

Budskabet fra FN's generalsekretær er både klart og foruroligende. Det kræver en hidtil uset politisk vilje og handlekraft hvis verdens fattigste lande skal overleve finanskrisen. Alt tyder desværre på, at den aktuelle finanskrisen vil have langt større og mere vidtrækkende konsekvenser end det f.eks. var tilfældet under den finansielle krise i Asien i 1990'erne. Folkekirkens Nødhjælp har derfor følgende opfordring til G20 mødet den 2. april 2009 i London:

- G20 landene må støtte FN's forslag om en omfattende global hjælpepakke, som inkluderer global fødevarerikkerhed, sociale sikkerhedsnet, øget bistand til landbrugsudvikling samt additional finansiering, som giver de fattigste lande mulighed for, at tilpasse sig klimaforandringerne.
- G20 landene må vedtage klare tidsfrister for levering af den manglende udviklingsbistand, med særligt fokus på bistand til de mest sårbare lande og befolkningsgrupper.
- G20 landene må øjeblikkeligt genoptage forhandlingerne omkring WTOs såkaldte udviklingsrunde, for derved at sikre en snarlig afslutning og en 'tidlig høst' for Afrika og de fødevarerimporterende lande.

Kilder:

ActionAid; Where does it Hurt (Marts 2009)
African Finance Ministers; African Perspectives and Recommendations to the G20 (Marts 2009)
Finansministeriet; Økonomisk Redegørelse (December 2008)
IMF; Impact of the financial crisis (Marts 2009)
OECD; Official Development Assistance (Marts 2009)
UNCTAD; Assessing the impact (Januar 2009)
World Bank; Revised Outlook for Remittance Flows 2009-2011 (Marts 2009)
World Bank; Swimming against the tide (Marts 2009)

Folkekirkens Nødhjælp April 2009

Forfatter: Morten Emil Hansen, politisk rådgiver.

Kontakt Morten Emil Hansen på mobil 25502108 eller

meh@dca.dk for yderligere kommentarer og oplysninger